

For læseren i almindelighed er afsnittene om besættelsestiden nok af størst interesse, og man kan chokeres over de milde straffe, de ansvarlige tyske og norske nazister fik. Det kan også undre, hvor relativt antijødisk store dele af den norske kirke var, men det sorte billede opvejes dog af en række lysende undtagelser, som Mendelsohn flittigt nævner. Specielt Methodistkirken synes at have været positiv over for jøder. Mange blev også hjulpet til Sverige, men ligesom ved bådoverfarten blev der også krævet store summer og solidarisk hæftelse.

For personer, der er interesseret i jødisk historie i særdeleshed, er Mendelsohns bog en guldgrube m.h.t. personalhistoriske oplysninger, ligesom sammenlignende menighedshistorie hermed er muliggjort. Menighederne i Norge er små (som i de øvrige nordiske lande), religiøs indifferens, udvandring til USA, Canada og Israel er en trussel mod deres eksistens. Menigheden i Trondheim er verdens nordligste, så man befinder sig klart i periferien af den jødiske verden. Da Norge var i union med Danmark, kom en del danske jøder til Norge som man kan læse i bind I. Fra 1814 til 1851 var der forbud mod jødernes adgang til riget. I dag er de nordiske bånd stærke. Man er sammen ved alle jubilæer, ved konferencer og kongresser. Ca. 70% af de norske jøder er født i Norden.

Mendelsohns bog er en udtømmende skildring af de norske jødernes historie. De over 1200 sider udgør et imponerende énmandsværk. I Danmark, hvor der har været jøder næsten dobbelt så længe, er det næppe gjort med to bind. Men man kunne ønske, at der en dag ville komme et lignende værk, som i øvrigt nok ville være væsentlig mindre forstemmende læsning.

Merete Christensen

JØRGEN H. BARFOD: København kampklar. Københavnsledelsen og den illegale hær 1943-45. Årsskrift for Frihedsmuseets Venner 1988. Kbh., 1988. 163 s. 58 kr.

Jørgen Barfods fremstilling dækker et emne, som forfatteren klart er stærkt personlig involveret i. Det har både fordele og ulemper. Historikeren Barfod er som ung modstandsmand med i en af de aktioner, der beskrives i bogen. Han er umiskendelig engageret i hele forløbet ud fra standpunkter, som dels ser ud til at være udviklet under besættelsen og dels efter. Han har åbenbare personlige bånd til flere af fremstillingens aktører og han udnytter samlinger og beretninger i Frihedsmuseet, som han er nu afgangsleder af.

København kampklar skildrer udviklingen af Københavnsledelsen under Frihedsrådets M-/senere K-udvalg og militærgrupperne i København. Militærgrupperne var Københavnsledelsens vigtigste virkeområde, idet sabotagen blev styret direkte fra Frihedsrådets sabotageudvalg. Københavnsledelsens etablering må i ret vid udstrækning skildres ud fra et kildemateriale, der dækker generelle og ofte landsdækkende forhold. De specielle forhold i København kommer derved til at stå noget vagt aftegnet; hvad der afspejler at kildemateriale ikke eksisterer, og ej heller lader sig skaffe længere. En meget fyldig beretning af Egil Barfod lader det københavnske militærarbejde fremstå stærkt Dansk Samling-orienteret – med kommunisterne på en andenplads. Jørgen Barfod benægter at de politiske

tilhørsforhold skulle betyde noget – og specielt ikke i de aktives egen bevidsthed. De politiske betegnelser afspejler ifølge Barfod kun hvem, der tog det oprindelige initiativ til rekruttering. Her er efter min mening svagheden ved historikeren som aktør tydeligst, idet synspunktet kun belægges med selvoplevelsens kraft. Selv i maj 1945 er Barfod senere i sin fremstilling i stand til at identificere enkelte kompagnier efter partifarve.

Fremstillingen kommer godt rundt om detailudviklingen i de enkelte afsnit. Dens værdi ligger i den detaljerede kortlægning af modstandsaktiviteterne på lokalt plan. Hermed indgår den i rækken af undersøgelser, der i de seneste år har udvidet og nuanceret vores viden om modstandsbevægelsen og dens sammenhæng med det lokalsamfund den udsprang af.

Bogens titel er også dens konklusion. De illegale militærgrupper (Barfod afviser med rette betegnelsen ventegrupper: mange grupper deltog i et blandet illegalt arbejde for at gejsten kunne holdes oppe) var i maj 1945 kampklare og parate til at løse de opgaver, de kunne blive tildelt ifølge SHAEF's operationsordre til de danske modstandsstyrker. For militærgrupperne betød det, at kampopgaver kun kunne ske i forening med en allieret styrke. Barfod får indirekte vist, at militærgrupperne derimod slet ikke var i stand til at løse militære opgaver på invasionstidspunktet i juni 1944. Hvad der var den opgave Fl. B. Muus som leder af faldskærmsorganisationen havde fået stillet i London i december 1943 og som Frihedsrådet senere havde påtaget sig. Om København nu faktisk var kampklar i maj 1945 er ikke let at bevise. Militærgrupperne anvendtes i maj-juni 1945 væsentligst til politiopgaver og bevogtning. Spørgsmålet bliver derfor helt hypotetisk. De beretninger, som fremstillingen af det lokale militærgruppearbejde hviler på, er skrevet af lederne. Set herfra vil et sådant arbejde sikkert altid fremstå som mere velordnet end det kunne opleves nedefra eller udefra. Selvom de politimæssige opgaver i foråret og sommeren 1945 blev løst så godt, som forholdene tillod det, så er der i bogen reelt ikke noget svar på om København var kampklar. Ej heller bliver det tydeligt om det svar nogensinde vil kunne fås.

Palle Roslyng-Jensen